

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ท่ามกลางยุคสมัยแห่งความสับสนวุ่นวายของบ้านเมืองปลายสมัยราชวงศ์โจวได้เกิดนักปรัชญาขึ้นมากมายในแผ่นดินจีน ต่างล้วนพยายามหาคำตอบและวิธีแก้ไขความยุ่งยากทางสังคม ในขณะนั้นทั้งสิ้น ปรัชญาจีนจึงถือเป็น " มนุษยนิยม " เนื่องจากมีแกนกลางอยู่ที่ปัญหาสังคมของมนุษย์และการหาคำตอบก็เป็นไปเพื่อจัดการกับปัญหาของมนุษย์ในเชิงสังคมเช่นกัน

ขงจื้อและหลานเฟยจื้อ ก็ได้สร้างสรรค์ระบบปรัชญาของตน เพื่อแก้ปัญหาสังคมการเมือง แต่โดยที่ทฤษฎีของทั้งสองท่านกลับเป็นไปในทางตรงกันข้ามอย่างเห็นได้ชัด

ขงจื้อ ได้มองกลับไปในประวัติศาสตร์ช่วงต้นราชวงศ์โจว ซึ่งรัฐศักดินาเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด บ้านเมืองสงบเรียบร้อย และขงจื้อเสนอตนเป็นผู้ถ่ายทอด (transmitter) นำ " ขนบ " (Li) ในยุคนั้นกลับมาใช้เป็นคำตอบสำหรับปัญหาดังกล่าว ขงจื้อเห็นว่าความสับสนที่เกิดขึ้นนี้เป็นเพราะความเสื่อมของวัฒนธรรม จารีตที่เคยมีได้หายไปจากสังคม จึงต้องมีการจัดระเบียบสังคมเสียใหม่พัฒนาบุคคลตามกรอบจริยธรรม ซึ่งกำหนดโดยบทบาทและหน้าที่ที่ระบุตามนามอันได้แก่ ผู้ปกครอง - ประชาชน บิดา - บุตร พี่ - น้อง เพื่อน - เพื่อน สามิ - ภรรยา แต่ละบุคคลจะพัฒนาความเป็นมนุษย์ถึงขั้นสมบูรณ์ได้ต้องอยู่ในสังคมตามระบบความสัมพันธ์ เช่น ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรม บุตรต้องกตัญญู เป็นต้น มนุษย์จึงเป็นคำตอบสำหรับตนเอง เพราะเมื่อแต่ละบุคคลได้รับการขัดเกลาและปฏิบัติหน้าที่ของตนถูกต้องครบถ้วน สังคมย่อมเป็นระเบียบเรียบร้อย

ประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญต่อระบบปรัชญาของขงจื้อ ดังนี้

1. เป็นความจริงสูงสุดซึ่งเป็นกรอบรองรับระบบปรัชญาของขงจื้อ เนื่องจากปรัชญาของขงจื้อไม่มีอูตรภาพ (transcendence) เพื่อเป็นจุดหมายดังเช่นที่มีในศาสนาต่างๆ ขงจื้อปฏิเสธอำนาจ

ศักดิ์สิทธิ์แห่งสวรรค์ สิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ ที่เคยยอมรับกันมาแต่อดีต มนุษย์คือ ผู้กำหนดคำตอบสำหรับตนเอง ไม่มีสิ่งใดควบคุมชะตากรรม “ประวัติศาสตร์” จึงเป็น “ความจริง” ที่เป็น “กรอบ” ให้มนุษย์พัฒนาความเป็นจริยบุคคลเช่นนั้น เพื่อความเรียบร้อยในสังคมมนุษย์ ดังเช่นที่เคยมี

2. เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เป็นแม่บทแห่งจริยธรรม ซึ่งทำให้ปรัชญาขงจื๊อเป็นปรัชญาแห่งขบจาริต มุ่งเน้นที่ความต่อเนื่องของวัฒนธรรม

ประวัติศาสตร์สำหรับขงจื๊อ คือความต่อเนื่องทางอารยธรรม เป็นเรื่องราวทั้งหมดของผู้คนที่ดำเนินสืบเนื่องมาในสังคม มนุษย์เป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์คือ การดำรงชีวิต สืบทอดกันมาของมนุษย์ ประวัติศาสตร์จะรุ่งเรืองหรือตกต่ำ ย่อมขึ้นอยู่กับผู้คนในสังคม ขงจื๊อจึงพยายามปลูกฝัง “ขบจาริต” ที่เคยมีมาในวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเจริญเช่นเดิมอีกครั้งในอนาคต

ประวัติศาสตร์ จึงเป็นแหล่งความรู้ทางจริยะ และเป็นเกณฑ์ในการวิจารณ์ปัจจุบันเพื่อปรับปรุงอนาคตต่อไป

ในทางตรงกันข้าม หานเฟยจื๊อเห็นว่าประวัติศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่มีปรากฏการณ์ใดเกิดขึ้นซ้ำกับที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ทุกครั้งมนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหาใหม่ๆ และวิธีแก้ปัญหาก็ต้องสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่เช่นกัน ดังนั้น จาริตที่เป็นสิ่งควบคุมผู้คนในยามบ้านเมืองสงบเรียบร้อย จึงนำมาใช้ไม่ได้อีกแต่ต้องใช้ “กฎหมาย” ที่เข้มงวด จึงจัดการกับความสับสนวุ่นวายได้ หานเฟยจื๊อเห็นว่า มนุษย์โดยธรรมชาติแล้วย่อมเห็นแก่ตัว แต่ถ้าไม่เป็นผลร้ายต่อส่วนรวมก็ไม่ใช่ว่าเรื่องเสียหายแต่อย่างใด การควบคุมมนุษย์ควรเป็น “รางวัล” และ “การลงโทษ” เท่านั้น

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาประวัติศาสตร์ของขงจื๊ออย่างละเอียด โดยใช้คัมภีร์ขงจื๊อ (The Analects) เป็นหลัก เพื่อทำความเข้าใจว่าปรัชญาประวัติศาสตร์จำเป็นอย่างไรต่อระบบปรัชญาสังคมของขงจื๊อ
2. ศึกษาปรัชญาประวัติศาสตร์ของหานเฟยจื๊อ เพื่อทำความเข้าใจประเด็นการปฏิเสธประวัติศาสตร์ และจริยธรรมของขงจื๊อ
3. เปรียบเทียบปรัชญาทั้ง 2 ทศนะ เพื่อศึกษาว่าหานเฟยจื๊อคิดว่าขงจื๊อผิดหรือไม่อย่างไร และประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม จำเป็นหรือไม่ในการแก้ปัญหาสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารทางปรัชญา ซึ่งแบ่งออกเป็น เอกสารปฐมภูมิ อันได้แก่ กัมภีร์ขงจื๊อ (The Analects) และ หานเฟยจื๊อ ซึ่งเป็นผลงานของนักปราชญ์ทั้งสองท่าน และเอกสารทุติยภูมิโดยศึกษาและวิเคราะห์ผลงานของผู้ที่ได้แสดงทัศนะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ เพื่อใช้เป็นเหตุผลสนับสนุนและให้ความกระจ่างต่อประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ได้รับความรู้ความเข้าใจในปรัชญาประวัติศาสตร์ของขงจื๊อ และหานเฟยจื๊อ อย่างชัดเจนและเป็นระบบ
2. เพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิงสำหรับนิสิตนักศึกษาและผู้ที่สนใจในการค้นคว้าต่อไป
3. เพื่อเสนอทัศนะต่อปัญหาและวิธีแก้ปัญหาสังคมในอีกแง่มุมหนึ่งว่าจะมีความเป็นไปได้หรือไม่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย